

Esò de doue ori in septemana
Joi-a si Domineca.

Pretulu pentru Austri'a

pre anu intregu . . . 10 fl. v. a.
jumetate de anu . . . 5 fl. v. a.
trei lune . . . 3 fl. v. a.

Pentru Romani'a si Strainetate

pre anu intregu . . . 14 fl. v. a.
jumetate . . . 7 fl. v. a.
trei lune . . . 3 fl. 50 cr.

CONCORDIA.

DIURNALU POLITICU SI LITERARIU.

Prenumeratiunea se face la Ti-
pografia Trattner-Caroliana in
strat'a domnesca Nr. 2. era corespon-
dintiele la Redactiunea diurnalulu
Strat'a „Scol'a Reale“ Nr. 6. unde
sunt a se adresa tote scrisorile ca pri-
vescu administratiunea, speditiunea, etc.

Scrisori nefrancate si corespundin-
tie anonime nu se primescu. Scriptele
nepublicate se voru arde.

Pentru insertiunea publicatiunilor
au a se responde 10. cruceri de linia. —
Unu nru singuratecu costà 10 cr. v. a.

REVISTA POLITICA.

Pest'a, 22/3 jan. 1866.

In ajunulu desbàteriloru cari se pregatescu
in sînnulu dîfetei si a lupteloru cari se voru in-
cinge intre partîte (centru, drépt'a si stang'a)
crèdemu cã va interesà pre cetîtorii nostri a
cunosce tactic'a cu care D. Deacu are sê intre
in batalia.

Comisiunea pentru compunerea adresei e
numita; 30 de membri sunt alesi, d'entre cari
doi d'in partîta vechiloru conservatîvi, 9 d'in
a resolutiunistiloru si 19 d'in a lui Deacu, prin
urmare partîta acestui-a precumpenesce si aici
precum in dîfeta, unde resolutiunistii dupa so-
cotel'a comune desponu numai de 80—100
vôturi, dar aceste sunt compacte, si, precum
s'au potutu vedè cu privilegiu verificatiuniloru,
resolutiunistii sunt atâtu de disciplinati, cãtu
facu presîune a supr'a celoru d'in partîta lui
Deacu, d'entre cari multi, am potè dice a trei-a
parte, cu unu pecioru stau in centru cu altulu
in stang'a, privindu cu unu ochiu la Deacu,
era cu altulu inapoi cãtra comitatulu de unde
sunt alesi, cã-ce „post equitem sedet atra cura“
si respectivii domni reprezentanti ai poporului
sunt destulu de cercuspecti a trage socotela si
organizatiunii de a casa a comitatului, unde
pote domnesce partîta resolutiunistiloru, apoi
candu s'ar intemplà organizarea viitoria prin
alègere, ar fi bine a nu gasi portile incuiate;
— deci nu ne prinda mirarea daca multi d'entre
cei ce dicu cã stau in giurulu flàmurei lui Deacu
la unele întrebãri ponderose voru votà cu stang'a.

De altmintrea noi suntemu convinsi cã
diferenti'a, in ceea ce privesce cestiunile pu-
blico-politice, intre resolutiunisti si Deakisti e
mai multu fictiune de cãtu realitate, ma, Deacu
atãta lipsa are de stang'a cãtu de nu ar esiste
ar creã-o insu-si. Certele ce porta diurnalele:
„M. Vilàg, P. Naplò“ si „Hon“ ca organe
a celoru trei partîte, sunt apucature menite a
seduce pre cei nepriceputi. Ca sê intielègemu
mai bine lucrulu avemu sê reprivimu la intem-
plaminte d'in an. 1861. si vomu vedè chiaru,
cã diferenti'a intre adresistii si resolutiunistii
de atunci au fostu numai in forma. Asta-di
inca situatiunea e aceea-si, celu putienu noi
asiè socotîmu, cu tote cã diurnalistic'a magiara
cu ostentatiune tendentiosa afirma innaltu cã
situatiunea s'ar fi schimbatu multu. — D. Deacu,
ca „intieptulu tieriei“ precumu-lu numescu cu
totu dreptulu publicistii, va sci intrebuintia pre
resolutiunisti candu va avè lipsa de a face pre-
sîune in susu, asèmene va sci prin mass'a cen-
trului a infrenà esorbitãrile stangei. Domnirea
situatiunii se pare a fi asecurata dlui Deacu,
decum-va vre unu incidînte neasceptatu nu ar
venì mai tardioru d'in intemplare a-i turburà
cãlculli.

Dupa cãte au transpiratu, e lucru cam de
notorietate publica, cã proieptulu de adresa era
gata mai nainte de a se numi comisiunea,
careã acum va avè a-lu esamina si a face ne-
scari schimbãri, sèu adãugeru ce s'ar mai aflà
cu cale mai nainte de a-lu presentà corpului
representantîvu, sèu potè cã va trece in form'a
sa primitiva.

Cetîtorii nostri sê ne ierte daca nepotendu
abnegà natur'a nostra de diurnalisti ne incu-
metãmu a face nescari coniepture a supr'a
cuprinsului proieptului de adresa. Elu, ca tote
adresele, va responde le puntele cuventului de
tronu preste totu, cã-ce adresele sunt, cam de
comune, resûnetulu discursuriloru coronei. Cãtu
pentru unele puncte si anume pasulu ce pri-
vesce legile d'in 1848. si care pretînde reve-
diunea lor, mai nainte de a le recunosce, adres'a,
si dupa parerea nostra dîfet'a in sa-si cu oca-
siunea desbàteriloru respectîve va urmà d'in
punctulu de vedere, d'in care plecase adres'a
d'in 1861.

Bietii Ardeleni, la chiamarea guvernului
acûrsera fãra indoire a se apucà de revedierea

unei legi, ce ei, intielègemu partea cea mai
mare, neci o data n'au recunoscutu, cã-ce ei
àdeca majoritatea, asculta cu supînere si se
apropria cu inçredere de guvernulu candu ace-
stu-a li graiesce in numele coronei. Numele
„Imperatulu“ e farmecatoriu pentru Ardeleni.

In Ungari'a, asta tiera a „legalitatii“ nu-
mai acestu cuventu e farmecatoriu; acei-a inca
l'invoca cari lu nesocotescu, ba i taia cãte un'a
cu pîntenii si cu maciuc'a plumbuita, dar cu
tote aceste sê traiesca „legalitatea“ apoi resî-
pesca-se lumea.

Nu crèdemu cã gresimu de vomu spune
innainte, fãra ca sê avemu darulu profetei,
cumca dîfet'a Ungariei, va dice cã legile cari
n'au fostu recunoscute si cari n'au cascigatu
inca validitate, nu se potu supune la revediere,
si cã prin urmare dîfet'a va cere — nu vremu
sê dicemu cã va pretînde — reasiedierea, rein-
fiintiarea aceloru legi (1848), si, mai nainte de
tote numirea ministeriului ungurescu. Totodata
inse, D. Deacu se va ingrigi, ca adres'a sê
acentuedie indata mai la vale esaminarea, prin
o comisiune, a legii fundamentali care trebe
sê reguledie referintiele intre Ungari'a si cea
lalta parte a imperatiei.

Nimene sê nu-si faca ilusîuni cã aceste se
facu cu crediementu de a fi implinite. Dlu
Deacu sci mai bine ca ori cine cã cèrerea
nu va fi primita de guvernulu si cã Coron'a va
respunde negativu prin unu rescriptu cãtra
dieta, careã apoi va purcede la desbàterea
simultana a ambeloru cestiuni, àdeca respîn-
gerea cèrerii in ceea ce privesce recunoscerea
legiloru d'in 1848., d'impreuna cu numirea
ministeriului ungurescu si referintiele intre
Ungaria si cealalta parte a imperatiei. Cãtu
pentru acesta cestiune d'in urma deslegarea
se va traganà trei patru lune, dar guver-
nulu speredia deslegarea ei intr'unu modu
favoritoriu; dovada despre acest'a potè fi bu-
getulu precalculatu pentru anulu curinte, in
care s'au trasu socotela speseloru unei re-
presentatiuni parlamentarie a im-
peratiei pentru tom'n'a viitoria. Vomu
vedè la tempulu sê cum va plufi D. Deacu si
consotii sèi cu àger'a loru minte intre Scil'a si
Caribde fãra de a isbi intr'un'a sèu alt'a spre
a potè scote luntrea la limanulu odîhnei se-
cure. Acest'a o dorimu toti, dar nimene nu o
potè prevedè, insisi conducatorii cei initiati au
de a se ferì de multi scopuli spre a nu im-
pinge in pèdece nedelaturabili.

Dieta Ungariei.

Siedinti'a a V. a casei de susu, d'in 30. jan. 1866.

Objectulu siedintiei de asta-di a fostu de-
numirea unei deputatiuni pentru salutarea Ma-
jestãtiloru Loru. Pres. Esc. Sa bar. Paulu
Sennyey dupa autentificarea protocolulu sie-
dintiei trecute, a insciintiatu pe demnitari, cã
dupa cum e incunoscintiatu de cãtra cas'a de
dious, d'in partea reprezentantiloru s'a denumitu
una deputatiune d'in membri 31, care va salutà
pre Majest. Loru Imperatulu si pre Imperates'a.
Cas'a repr. si-esprime totu odata dorirea, ca sê
se alature si demnitarii langa d'insii, si ca Emin.
Sa primatele sê binevoiesca a primì a supr'a-si
sarcin'a de a vorbi.

Fiindu acesta primita unanimu pres. de-
chiara, cã si cas'a de susu dorece a luà
parte la deputatiune, pentru a aretà devotiunea
Majest. Loru.

Escel. Sa Taverniculu si pres. a fostu ro-
gatu, la propunerea Esc. Sale c. G. Károlyi,
ca se binevoiesca, a luà asupra-si conducerea,
precumu o facù si cu ocasiunea salutarei Maj.
Sale Imperatesei.

De membri ai deputatiunei la recomandarea
Esc. Sale pres. s'au denumitu 30 insi intre, cari
a fostu si Ilustr. Sa D. Dr. Alesandru Dobra
episcop. gr. cat. de Logosiu.

Primirea deputatiunei d'in partea Maiesatîii

Sale se va templà Joi, in 1. febr., la 1½ dupa
a media-di; era d'in partea augustei Imperatese,
decidendu-se sê fia la 2 ore dupa a media-di,
escel. sa presiedîntele a provocatu pre membrii
deputatiunei sê se infatisieze la tempulu ota-
ritu si cu acest'a siedinti'a fu dîsolvata.

Siedinti'a públ. a casei repr. d'in 30. jan.

Presiedîntele Car. Szentiványi face cu-
noscutu, cã deputatiunea alesa spre gratulatiu-
nea Maiesatiloru Sale, se va presentà in 1. febr.
la 1 ora in palatiulu regescu, unde Maies. Sa
Imperatulu o va primì la 1½, era Maies. Sa
Imperates'a la 2 ore. — O petitiune sosita in
favorea lui Car. Gyene, se va tramite esmi-
sului investigatoriu Gabr. Lator, era mai multe
referitorie la alte objete s'au indrumatu la co-
misiunea petitiunaria. — A urmatu referad'a
comisiunei de 9 insi. Sectiunea recumenda in-
vestigatiune in privinti'a Baronelui Ant. Ba-
barczy. Dedinszky vorbesce pe langa
verificatiune, fiindu-cã nu vede vre o fapta mo-
tivata cu privire la alègere, d'in care ar potè
urmà nulificare, care e scopulu investigatiunei.
Ladisl. Bösszörményi crede, cã daca vre
cine-va stramutarea opiniunei sectiunei, e de
lipsa sê cera inainte de tote cetfrea docum-
teloru. Pentru ace'a elu poftesce sê se cetesca
documintele. Car. Szász nu tiene neincungiu-
ratu de lipsa sê se cetesca documintele, elu
numai spre unu casu particulare poftesce ce-
tîrea, àdeca unde e vorba despre impiedecarea
folosrei dreptului de votisare a loru 114 ale-
gatori. Elu votèza de altmintrea mai bine pentru
nimicire, daca fapta acest'a se va lamuri. Bónis
partînesce provocarea pentru cetfrea do-
cumintelor. Se cetescu documintele. Cont. Zi-
chy vorbesce pe langa verificatiune. S. Csánády
vede nelegale fundamentulu alègerei,
pentru aceea votèza pentru nimicire. Pata y
dice, cã multi d'entre alegatori au fostu impie-
decati in alègere libera, pentru aceea voteza
pentru nimicire. Em. Csengery vede atari
date, cari cu privire mai cu sema la impa-
rechierea preutimei si a deregatoriloru si la
folosrea militiei d'in punctu de vedere de par-
tîda, — potu formà objetulu investigarei, si
elu poftesce estînderea investigatiunei la tote
puntele petitiunali. Ign. Nagy voteza pentru
nimicire. Se detiermuresce prin votisare in-
vestigatiune, cu modificarea lui Csengeri. Pentru
investigatiune se intonau numele lui Bitó si
Jendrássék; maioritatea s'a scolaru pe langa
Bitó. Bösszörményi protesteaza in contra
espresunei urmatorie, ce vine intrunu docu-
mentu alu locutientiei: „Regulele mai innalte
de alègere.“ Suptu cari se intielege art. V. alu
legiloru d'in 48, si poftesce ca protestulu sèu
sê se iee la protocolu. Presiedîntele observeza,
cã si altmintrea se va luà in diariu, si cas'a s'a
multiemitu cu atãta. Man. Gozsdú si-predã
credentiunalele sosite comisiunei de 9 insi.
Presiedîntele dîsolve siedinti'a d'in lipsa de ob-
jetu, diu'a siedintiei mai de apròpe se va face
cunoscuta casei cu 24 ore mai inainte.

Revenimu la siedinti'a casei reprezentan-
tiloru d'in 25. jan. si mai publicãmu urmato-
riele cuventãri tîenute totu cu ocasiunea veri-
ficarii renumitei alègeri de la Szilágy Cseh:

Maur. Jókai: Onorata casa! Me sîmtiu
forte obligatu cãtra onorat'a casa pentru intie-
lèpt'a conclusiune, cã atari cestiuni politice, cari
acum s'au mai tardlu voru venì inainte, cu
ocasiunea desbàterei verificatiuniloru sê nu se
mai venture.

D'in acestu punctu de vedere tienu de cu-
venitiosu a trece preste partea politica a ce-
stiunei pusa pre tapetu. De aceea nu intrebù,
care e politic'a cea mai buna d'in partea nostra:
a castigà natiunalitatile de alte
limbe pre terenulu constitutiunale,
sèu a le invinge pre tenerulu consti-

tutiunei? care politica e mai buna: aceea ore cu care prin aperiarea intereselor comuni, d'in o ginte sora, care locuesce confinele Ungariei si ale Transilvaniei, sê facemu podu de auru spre impreunare cu acêta mica tiera fratiesca, sêu politic'a, prin carea noi acea ginte sora prin totale nebagare in sama o facemu o mare despartitoria intre amendoue tierele? Aceste cestiuni la tempulu sêu voru veni era-si inainte si atunci vomu respunde. Totu-si pana atunci nu voimu sê incurcâmu intrebârile politice, in cari suntemu partide, cu intrebârile de dreptu, asupr'a caror'a avemu de a judecâ.

Eu nu ceru de la casa, ca la acesta verificatiune, sê urmeze o politica buna, sêu inca mai buna, ci numai, ca sê fia justa, precumu fû pana acumu. Cuventulu „justu“ nu cunosce comparativu si cas'a nu pote lucrâ asta-di nice cu mai multa, nici cu mai pucina dreptate de câtu ieri. De presinte suntemu chiamati a luâ numai punctulu de vedere legalu, spre a cercâ, ore facutu-s'au destulu spiritulu si literi legii.

Spiritulu legii cere, ca alêgerile sê fia expresiunea vointiei maioritatii, si liter'a legii statorcesce norme, dupa cari este de a se judecâ ore in adeveru vointia maioritatii au avutu valoare legitima. Dupa ce voturile nu se cum-penescu, ci se nûmera, asiè nu potu da preponderare nici sîmpatiele nici antîpatiele nostre, nice politic'a nostra cea drepta sêu nedrepta; — eu inse d'in parte-mi in ori ce casu, unde s'au impiedecatu exercitarea dreptulu liberu de alêgere — fia acêta impiedecare d'in partea unui consociu de ai miei sêu a unui contrariu, de au exercitatu magiarulu contra Romanulu, sêu Romanulu contra magiarulu, maioritatea contra minoritatii, sêu acêst'a contra acelei-a — acêst'a o tienu de vatemare si ceru ajutoriu. Acumu e intrebarea, ore d'in documintele cetite este vederata o atare vatemare de dreptu?

Dupa protocolulu alegerei, alegerea s'au finitu in ordine legale. D'in contra se presinta acumu casei o petitiune provediuta cu multe subscrieri, cu acusâri aspre, a carei tonu si cuprinsu merita cea mai seriosa atentîune, — si in urm'a carei-a sectiunea propune investigatiune. La acestu punctu trebuie sê-mi esprimu opiniunea mea care e deosebita, fatia cu unu principiu exprimatû eri in acesta casa. Eu âdeca nu me potiu unî cu deputatulu bar. Bela Orozy cu privire la acea doctrina, dupa care deputatii ar' avê dreptulu de a pune autenticitatea protocolulu de alêgere in linia egale cu autenticitatea unui altu documentu privatu. Daca protocolulu de alêgere însu-si areta intemplat'a vatemare de lege, atunci alêgere fâra a investigâ mai de parte e nimicit'a; daca inse protocolulu de alêgere o trece cu vederea, atunci nu pote avê valoare de contra-documentu autenticu de câtu numai raportulu ablegatului tramesu de câtra casa spre investigare. Paragr. 41 alu l. 1848: V. pune comisîunile de votisare sub protectiunea onorei natiunali, acesta protectiune se pote estinde asiè de departe, încâtu cas'a pre presiedîntii alêgeriloru nu numai neascultati ci si necitati in contumaciam sê nu-i pota judecâ de omeni fâra onore; o perdere de onore e inse ace'a candu intr'unu protocolu de alêgere se dice, cã faptele int'rinsulu suntu falsificate. In casu contrariu a mu aflâ cu cale daca la alêgere cea mai de aproape i-ar' veni in minte, unui presiedînte de alêgeri, care fû ranitu prin o aruncatura de piatra, a smulge afâra d'in codîce §. 41 si a pune pre plag'a sa sangeranda foiulu de chartie. Daca nu potemu aperâ de aruncaturele de piatra fisice pre acii patrioti zelosi, cari iau asupr'a si una missiune atâta de ustenitiosa, totu-si ne vomu padî a-i ranî mai aduncu prin aruncature de pietre morali.

Eu d'in parte-mi asi dorî a ordenâ investigatiune la fia care alêgere contr'a carei-a s'au datu plansori asupr'a batailoru intemplate, chiar' si in casurile cele mai cosucute. Pentru cã cassarea lasa plansorea neesaminata, pre candu investigatiunea o decide, cassarea nu dâ partidei vatemate decâtu resbunare, investigatiunea procura satisfactiune. De aceea si cu acesta ocasiune ceru atâtu in interesulu legii câtu si in interesulu alegatoriloru o investigatiune stricta, rogu inse pre onorat'a cas'a ca de comisariu sê se tramita unu membru diet. atâtu de nepartialu, cu care fia care partida sê fia multumita, si ca pre atare recumendu pre colegulu nosru br. Ludovicu Simonyi. — Si prin acêst'a votezu pentru propunerea sectiunei.

Aloisiu Vladu: Onorata casa! Recunoscendû inalt'a si ponderosa insemnetate a dietei presente, carea s'au conchiamatu a decide despre fericirea tieriei, am venitu aici cu sant'a intentiune — a fi câtu se pote mai cu crutiare — mai cu sama in respectulu aceloru obiecte politice, cari le amintise onor. deputatu Maur. Jokai. Eu nu am ceratu a face capitalu politicu d'in nice o cestiune, fiindcâ nu numai nu avemu lipsa de elu, deorace aceste obiecte la timpulu seu voru veni inainte, ci si pentru cã Pasiu tiend de daunatiosu, dupa tactulu si dreptatea ce acêst'a inalta adunare a documentatu pan'acum. Acumu inca nu voescu a face capitalu politicu d'in cestiunea adusa pre tapetu, de si in adeveru marturisescu, cã trebuie sê-mi adunu tota poterea sufletesca, spre a-mi tiend sîmtiemintele intre mîrginile moderatiunei. Ca representante sînguraticu inca asi fi avutu detorint'a a luâ cuventulu, dupa cele ce le-am auditu in estrasu; inse cu atâtu mai multu, ba de trei ori suntu indetoratu a vorbi, fiindcâ vatematii s'au intorsu catra mine si m'au rogatu nu numai ale representâ si aperâ petitiunea loru inainte in altei case, ci a o asterne in unire cu mai multi si Maiest. Sale. (s'audimu). Ceea ce s'au adusu inainte in petitiunea presinte me indetoreza a me exprime inainte casei. Daca acestu comitatulu ar' fi in lamtrulu tieriei, daca n'ar fi in legatura cu Transilvani'a cu acea Transilvania, unde dupa cumu diseantevorbitoriuulu meu, in epoc'a presenta decidetoria se ocupa cu alegerea deputatiloru — daca, dicu, lucrulu nu sar' aflâ in o asiè situatiune, daca comitatulu, in care se intempla alêgere de sub cestiune, nu sar' aflâ in frontierele tieriei, atunci si eu asi considerâ lucrulu cu totulu altmentre. — Intr'ace'a se considerati, cã daca respectiviloru nu li se face curundu dreptate stricta, nu se voru amarî numai aceia, la cari amaratiunea inaintase acumu pana la celu mai estremu gradu, ci se voru nasce sîmtiemente neplacute si in aceia, pentru a caroru uniune cu Ungari'a se tracteaza. Eu nu m'asi opune investigatiunei fiindu de opiniune cã acêst'a e cea mai justa, si nu este spre greutatea nici a unei partide, deorace prin ea se pote aflâ adeverulu. Acî inse, unde nu numai in urm'a raporturiloru jurnaliloru, nemulțumirea cresce contînuu, ci unu concetatienu bate pre cel'alaltu, unde-lu aflâ, acî, unde pasiunile s'au atitiatu in gradulu celu mai inaltu, acî investigatiunea nu e de lipsa, si eu cugetu a nu fi de lipsa si pentru aceea, fiindcâ s'au documentatu prin 17 atestate, cumcâ s'au intimplatu bataia si mai multu de câtu o miia de alegatori nu au potutu luâ parte la alêgere. Aceste atestate, cari se cetra acî, suntu provediute cu sigilulu respectiveloru comune, s'au autenticatu prin respectivii notari si la ori ce casu merita atâta credîntia câtu pre basea acelor'a sê se pota decide anularea. Acêst'a e opiniunea mea in acestu obiectu, si rogu pre onorat'a casa sê enuncie anularea in respectulu obiectulu presinte atâtu de delicatu (strigâri: sê votisâmu!)

Sigism. Popu: Nu voiu vorbi in limb'a pasiunei, care eu nu o intielegu, ci in limb'a convingerei seriose. D. antevorbitoriu (Tisza K.) si-esprime parerea de reu cã in cestiunea acestei alêgeri s'au amintitu si cestiuni de natiunalitate. Eu inca trebuie sê-mi esprimu parerea mea de reu in privint'a acêst'a. Precum pretotindeni, unde s'au intimplatu escese multe si nelegalitati la alêgeri — precumu in Solnoculu de midilocu si anume in Comitatu Satmaru — n'au lucratu natiunalitatile si pasiunile acelor'a, ci pote aceste fapte nelegale le au exercitatu alegatorii tienetori de acele natiunalitati. Nu voiu sê ducu acestu lucru pre campulu de lupta alu cestiunei de natiunalitate, eu remanu pre tenerulu ce jace d'inainte nostra, âdeca eu vreu sê judecu numai despre casulu de sub intrebare. Parerea sectiunei dice, cã bataia amintita in petitiune nu este de totu si de ajunsu documentata, eu suntu de opiniune contraria si m'am convinsu deplinu d'in documinte, cumca alegatorii, cari fura alungati d'acolo, nu potura alege, fapt'a aci e probata, cã nu fu alêgere libera. Si ce contine acea plenipotintia, carea Dlu deputatu o pune pre mas'a casei? Ea contine: cã acolo nu fu nice unulu care ar' fi voitu pre altulu decâtu pre Dêcsey, si cã Dêcsey s'au alesu prin aclamatiune. Acumu Domniloru ve rogu, e cu potintia acêst'a? Mare enigma va deslegâ acêl'a care va responde cumu fu cu potintia, ca acolo, unde nu a esistatu nici o alta partida, si alêgere s'au facutu pre calea aclamatiunei, totu-si sê se intemple o bataia atâtu de infioratoria? Faptulu bataiei e chiaru si prin urmare fapt'a e lamurita, cã alegatorii nu-si potura exercitâ dreptulu de alêgere. De alta parte si ace'a ce dice presiedintele e adeveratu, pentru cã dechiararea ce se aflâ intr'unu

documentu publice adeveritu, cã âdeca numai 8 persone s'au insinuatû si cerura votisare. La inceputu eram de parere, cã alêgere de sub intrebare ar' fi sê se caseze, dup'ace'a m'am convinsu, cã protocolulu e falsu, si prin investigatiune e a se erue adeverulu; precumu presiedintele care implinesce cu onestate detorint'a sa stâ sub scutul legii, asiè sê sîmtia greutatea legii acelu presiedinte care a comisû lucruri false. Chiar' pentru aceea mi-am schimbatu opiniunea, si votezu pentru investigatiune. Am inse in respectulu investigatiunei o rogare, care e: ca investig. sê se incredintieze atare barbatu care sê bucura de incredere; pentru cã acolo suntu confinele acelu locu, unde in 1848 au cursu celu d'antâiu sange. — Deci eu dorescu, ca investigatiunea sê se faca de câtra persone cari posedu increderea atâtu a poporatiunei câtu si a casei. In urm'a acestei-a asi dori delegarea a doi membri — a unui romanu si a unui magiaru. Me invoescu cu esmiterea br. Simonyi, care posedie in mesura deplina increderea poporatiunei, inse ar' face o impresiune forte placuta in acelu tienu, daca s'ar' delega inca unu alu doilea membru romanu. Deci eu propunu d'in parte-mi pre br. Simonyi si pre deputatulu Sigm. Popoviciu.

Impartesiri oficiose.

Statulu baniloru de schimbu (moneta merunta) ce se aflâ in circulare. Sum'a intrega a baniloru de schimbu ce au fostu in circulatiune cu capetulu lui decemvre 1865 face 2,404,004 fl.

Vien'a, 29. jan. 1866.

De la ministerulu imp. reg. de finantie.

Circulare de la consiliulu locutenintiei regesci câtra tote jurisdicțiunile tieriei.

Aretârile facute la suprem'a prefectura ostesiesca imp. reg. de Bud'a dovedescu invederatu, cã totu se intempla inca de rogamiintele de casatoria a le fecioriloru d'in oste ori indetorati la ostesime se tramitu d'in pertea autoritatiloru civili la respectivele prefecture militaresei provediute cu documinte prisostorie (netrêbnice) si cu timbratura mai scumpa decum sar' recere.

Mai de parte totu la suprem'a prefectura de arme s'au facutu aretarea cumca pentru compunerea rogamiintelor si a documinteloru de casatoria mai vertosu notarii comunali storcu onorarie mari si neproportionate de la feciorii licentiatii sêu cari sunt in ostea de reserva; — fiindca aceste chiertuele apesa pre cei mai saracuti cu atâtu mai tare cu câtu resolutiunile ce se dau la asemene rogamiinte de multu ori nu respundu acceptarii dorite.

In urmarea recercarii supremei prefecture a armelor facute sub datu jan. 7. 1866. Nro 63. se indetorescu autoritatile comitatelor ca ele in poterea si intiesulu intimatului esitu de aici sub datu 12 maiu 1854. Nr. 38696. pre organele subordonate si pre antistii comunali sê-i opresca de la facerea documinteloru netrêbnice si sê-i indetoresca a padî strinsu prescriptele cuprinse in acelu intimatu; — totodata sê faca despusetiune ca notarii comunali pentru compunerea rogamiintelor de casatoria sê nu cutedie a cere fâra cumpetu si preste o suma ce are a se mîrgini inainte si a se publicâ in comunitate; dechiarandu apriatu cumca pentru documintele ce in asta privintia se voru da d'in deregatoria pentru subscrieri si punerea sigilulu notariloru comunali nu li este iertatu a primi nici unu felu de onorariu (plata).

Datu in Bud'a, jan. 15. 1866.

De la consiliulu reg. de locutenintia.

Pest'a la 1. februaru 1866. c. n. 6.

„Originea si pusetiunea civile a Romaniloru de Benjaminu Szabô*“) e inscriptiunea unei brosiure numai de 73 de pagine, despre care facusemu amintire intre varietatile „Concordiei“ d'in numerulu 94. Judecandû dupa acêst'a inscriptiune, ce cuprinde una tema destulu de interesante nu numai pentru noi Romanii, ci pentru toti iubitorii de adeveru, ar' asteptâ omulu v' unu tractatu plinu de eruditîune, a carui destinatiune ar' fi se resfire norulu celu grosu de prejudetie, care intuneca inca mintile veciniloru nostri, daru desierta e ori-ce asteptare, cã-cî citîndu cu atentiune cuvenita paginele carticelei numite ti-vine a crede, cã autorulu ei se tiene si in secululu presinte de dis'a lui Pliniu „Historia, quoquo modo scripta, delectat“ (Ep. 8. l. 5.), pentru-cã brosiur'a cestiunata nu contine alta, decâtu unu conglomeratu de documinte istorice scose cea mai mare parte d'in codicele diplomatecu alu lui Fejér si pre bas'a acestora unele deductiuni si asertiuni necorecte sêu se dicu mai bine de totu smentite. N'am voia se cercu cu de amenuntulu in câtu convinu asertiunile autorulu cu adeverulu istoricu, cã-cî ar' trebui sê tractezu de nou ce-

*) Az Oláhok eredetéről és polgári állásukról írta Szabó Benő.

stiunea întreaga: ci me restrîng a espune aci cuprinsul cartei, d'in care se va justifica pre deplinu parerea mea de mai susu.

Mai antaniu de tôte-si descopere autorulu propusulu de a da publicitatii istoria originei tuturoru claseloru si soiuriloru de popore, care in urm'a egalitatii de dreptu enunciate prin legile d'in 1848 s'au indreptatitu a eserce drepturi politice; caus'a pentru ce impartesiesce mai antaniu istoria originei Romaniloru e, cumu dice densulu 1.) pentru-ca si istoricii nostri (adeca ai natiunei sale) mai eminti de pana acumu sunt de pareri diferite despre originea acestei natiuni 2) pentru-ca natiunea romana mai vertosu sub regii d'in familia arpadiana s'a bucuratu de ore-care privilegie si pana n'a ajunge cu tempulu la sörtea iobagiloru a fostu in pusetiune politica diversa de a acestora si a avutu organisatiunea sa separata.

Autorulu nu imparte materialulu brosierei sale de catu in paragrafi mici nespunendu nici scopulu nici punctulu de vedere d'in care a pornitu la acest'a impartire, altumintrenea cu totulu superflua, de aceea spre a avé unu conspectu generalu a cuprinsulu întregu basandu-me pre inscriptiunea si contestulu cartei o impartu in doue parti principale si a nume partea prima p. 1-47 cuprinde deslegarea paruta a cestiunei despre originea Romaniloru, era a dou'a p. 47-73 se ocupa cu pusetiunea civile a natiunii nostre. Ambe aceste parti se mai potu taia in câte doue sectiuni adeca p. 1-30 tractéza despre originea Romaniloru d'in tôte tierile locuite de densii si p. 30-47 continua totu acesta tema in specia séu dupa tienuturi. Dela p. 47 pana la 70 descrie pusetiunea politica si 70-73 indegeteza causele, pentru care, dupa a lui parere, s'au despoiatu Romanii de drepturile preavute.

Se intramu dara acumu in cursulu naratiunii autorulu, carele a bana séma-si imagina ca a facutu mare sierbitiu istoriei patriotice.

Dupa-ce insemna in §. 1. cumu-ca Romanii ocuro sub diverse nume dice in §. 2. „Romanii insisi dicu, ca sunt cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei si nu fara temeiu; ca-ci dupa parerea universale a istoriciloru Romanii ardeleni sunt remasitiile aceluor natiuni, care dupa resturnarea tronulu lui Decebalu prin Traianu au remasu in Ardelu séu in laintrulu Daciei si pana la venirea lui Tuhutum s'au mestecatu si s'au contopitu cu coloniile romane aduse de Traianu si cu alte natiuni.“ Singuru d'in acestu punctu-si pote ori-cine intipui cumu voru fi de cornurate celelalte asertiuni ale autorulu, carele precumu se va vedé si mai in diosu nu pré are grigia se-si demustre asertiunile ca candu ar fi cine-va detoriu a-i crede pre barba-i, dara se vedemu ce dice mai departe. In §. 3-8 aducundu mai multe documente, ce atingu pre Romani, observéza, ca Romanii d'in Transilvania n'au locuitu la unu locu, ci resirati printre Magiari, Secui si Sasi si cumu-ca nu toti Romanii de asta-di d'in Transilvania, suntu descendintii Romaniloru insirati in documentele aduse de densulu, pentru-ca forte multi au venitu mai tardiu chiamati si nechiamati d'in Moldova si Romania. Spre a intari acest'a asertiune aduce in §. 9 unu citatu mi lungu d'in Eder Ruinae Pannoniae pag. 398, apoi se provoca si la Benkó Transilvania T. 1. p. 476 insemnandu indata ca dupa Pachimere in sec. XIII. au petrecutu multime de Romani ca nomadi pre muntii Hemulu pana la capital'a imperiulu grecescu. De aci face in §. 10. urmatori'a deductiune temeraria „dupa acestea se pote afirma, cumu-ca acei Romani, pre cari i-au aflatu Magiarii cuceritorii in Transilvania au fostu mai toti nomadi (majd mind kólorok voltak) si ducele Géza si regele Stefanu i-au asediatu in locuri stabile de unadata cu poporulu magiaru; au mai remasu inse d'entre ei si mai tardiu nomadi, cari vagau pr'entre muntii, ba si pre siesurile Transilvaniei pana candu s'au sporitu Sasi, dar' mai vertosu petreceau in vecin'a Moldova si Romania; urmatorii acestora au datu nume Ciganiloru romanesci.“ In contra propusulu meu nu me potu retiené se nu intreb pre Dlu autoru, de unde-si au numele Ciganii unguresci, ca ci se scia Dlu, ca si de acestia sunt.

In §. 12 spune ca dupa martur'ia Anonimulu au locuitu Romani si in Ungaria, inse de locu in §. 13 se încerca a demustre, ca au fostu forte pucini la numeru si asié Romanii de acumu ai Ungariei s'au asediatu mai tardiu in mai multe comitate mai alesu dupa sterpirea Crestiniloru pr'in Turci in Carasiu, Banatulu temisianu si confiniulu militariu. In privinti'a numerulu Romaniloru dice ca se suie la 1,211,544, inse nu cuprindu nici unu comitatu ei singuri, ci facu cea mai mare parte a poporatiunei in Carasiu, Temisiu, Aradu, Zarandu, Solnoculu de midilocu, Crasn'a, Chioru si in confiniulu banaticu, ca la 1/3 d'in Biharia, Satu Mare si Maramuresiu, 1/4 d'in Cianadu, 1/6 d'in Ugocia si Torontalu; apoi mai sunt Romani si in Bichisiu.

(Va urmá.)

Onorata Redactiune!

Privindu cu atentiune tendinti'a pretiuitulu diuariu alu Domniei vöstre cu care aparati causele comune, me sentii indemnatu a descrie intemplantintele delanescari corporatiuni romane d'in locu, ca dela aceste corporatiuni depinde multu bunastarea si in florirea intereseloru comuni si locale.

Intre aceste corporatiuni se numera Consistoriulu gr. or. romanu d'in Várad-Velenceze care are sfera estinsa si ar poté lucrá multu pentru bunastarea celoru de sub conducerea lui, inse cu dorere trebuie se marturisescu, ca acestu consistoriu numai dupa nume esiste, é' in fapta nu; pentru ca nu se interesedia de invetiamentu si instructiunea pública, cari suntu in manile lui, precumu se recere si se pretinde in tempulu presinte de la tôte natiunile, inse cu deosebire de la natiunea romana si mai alesu in Biharia. Consistoriulu nefindu asié compusu, ca sé póta corespunde chiamarei sublime, caus'a pública canta sé súfere si se se amane, pana ce bunavointi'a Consistoriulu nu-si va lua mai buna dreptiune. Scólele nostre, cari singure numai aru fi in stare a ne scóte d'in intunerecu suntu in starea cea misera, in catu dora nici in locurile cele mai seraci materialmente, nu potu fi asié; caus'a e inse, ca neci cei chiamati nu se ingrivescu de folosulu comunu, fara numai de celu propriu, ce se vede si d'acolo, ca scólele infintiate lasara le fara invetiatori si le lasara sé se deie in arenda. Scólele nu le mai visita, fiesce carele invetiatoriu, e lasatu de capulu séu nimene nu cerca ca invetiatoriu deplinesce-si detorintiele séu ba? cumu-a interesedia-se séu ba pentru invetiamentu; prin urmare conducerea invetiamentulu e forte slaba si fiindu depusa in manile preotiloru, cugetu ca nu voiu abusa cu paciinti'a onor. públ. decumva voiu spune cu câte-va cuvinte, ce e starea preotiesca pe la noi. Candu se intempla de devine atare parochia, d'entre cele mai bune vacanta si concurgu preoti apti si bravi, remanu ne priviti, pentru ca nu sunt amici séu afini cu cei ce dau tonu in consistoriu; preotii cari si-cunoscu chiamarea lor, suntu aruncati in nescari parochii, unde suntu in periclu d'a flamandi si-i facu nepotintiosi pentru conducerea invetiamentulu; pre candu d'in contra altii se inbuiba, au venitulu celu bunu si nu potu servi invetiamentulu, ca-ci suntu neapti spre conducerea invetiamentulu.

Noi Biharianii de rit. gr. or. de multu totu asceptamu si suntemu in acea firma sperare, ca dora catu mai curendu vomu sé capetamu, si unu capu consistorialu; de óra ce consistoriulu nostru de presinte n'are presiedintele séu, ci numai se substitue prin celu mai betranu între protopopi; prin urmare nu e mirare, ca caus'a pública súfere multu pe la noi; inse speramu, ca catu mai curendu de la locurile mai inalte ni se va denumi, séu mai bine ni se va tramite unu preside consistoriale, care ar suplini lipsele, si ar implini pretensiunea nostra universale, care e legale si justa. — Acumu nu de multu pierdu susnumitulu consistoriu, pre unulu d'entre membrii sei, pre celu mai bravu si mai devotatu causei natiunale pre T. Ratiu; suntemu forte curiosi, ca successoru acestui-a fi-va asié barbatu, carele se fia in stare si se aiba bunavointia de a continua lucrarile incepute de antecesorulu séu?!

D'in aceste se pote vedé ca consistoriulu numitu, in statulu d'acumu nu mai póte remané; de óra-ce negligeria caus'a santa, invetiamentulu públicu, nu remunerédia pe preotii cei apti si bravi impédeca devoltarea chiamarei sale; dreptu ace'a a debuitu se vina la cunoscintia pública, ca sé se faca dispusetiunile recerute.

Alta corporatiune e comunitatea bisericesca orientala totu d'in Oradea-mare, de care facu amintire pentru abuserile, ce le face totu pe cont'a nostra, comunitatea ar trebui se o numescu romana, de óra ce credintiosii bisericii orientali d'in Oradea suntu toti romani; inse folosindu-se in afacerile sale de alta limba nu o potemu numi romana.

In diu'a de anulu nou alu ungariloru cu trasulu clopoteloru aceste corporatiuni a anuciatu locuitoriloru, ca comunitatea romana gr. orientala d'in locu se aduna pentru d'asi alege antistii sei comunali, si in locu de a se aduna vre-o 200 de competinti se infatisiara 18 insi, si acestu numeru neinsemnatu érá desbinatu, si asié prin staruintiele dd. I. Ambrosiu, Mihaiu Sztupa, Ales. Poynár si Sim. Bika s'a alesu de presiedintele comunitatii, carele totu deodata se fie si curatoru primariu alu Bisericii D. Ioanu Poynár.

Mentionatii 4 Domni si-au ajunsu scopulu, ca au alesu de presiedinte, economu, si manipulante pre D. J. Poynár, carele neci a sa avutia nu a potutu-o manipula dupa trebuintia, ce se vede d'acolo, ca a caditu cu negotiatori'a; prin urmare fapt'a mentionatiloru Dmni a debuitu se vina la publicitate, pentru ca nu cumva inradecinandu-se reulu, ce vine d'in uneltire si predominarea intereseloru private se sucesca pe cont'a urmatoriloru sé-i si a Bisericii, si ca se nu se pré incredia ca fapt'a loru este aprobata cu convoiea unanima, a trebuitu dara ca sé i facu atenti in públicu

ca urmatorii nostri de feliu nu voru aproba alégerea acest'a nenorocosa care nu asigurédia macaru venitul presinte a bisericii, ca nu va scadé? Asié e Domniloru, Dvóstre ati invinsu si v'ati alesu dupa cugetulu Dloru vöstre; inse prin acest'a ati causatu mare d'auna causei comuni, candu ve represanta unu negotiatoriu fallitu si caditu sub concursu; pana candu ati avutu ocastiune se ve alegeti altfelu de individu, carele cu totu dreptulu si cu carapteru ar corespunde doriloru comuni; inse speru, ca barbatii de influentia in aceste lucruri, voru intrebuintia tóte medilocene, ca se nu se mai intemple astfelu de abusu, pentru ca cu dorere trebuie se marturisescu, ca numai d'in acea cauza nu s'a infatisiatu la adunarea comunitatii unu numeru mai insemnatu, pentrucá s'a incuibatu ur'a si discordia intr' insii si ca totu omulu pacinicu o incungiura, pentru ca voiesce se incungiure cu acest'a cert'a, ba ce e mai multu si sant'a misa nu se pré cerceteza d'in caus'a numita: asié dara júdece on. públicu, ca eu nu voescu se me facu in acesta cauza judecatoriu, ca comunitatea numita démna e de lauda, si ca se remana drepte cele amintite de mine, provocu pre Domni susu anumiti ca se me de-minta, si in ante de ce asi inchia corespundinti'a despre miscamintele corporatiuniloru romane d'in locu facu acea observare, ca de óra-ce romanii pe unde suntu au trebuintia, ca locurile si institutiunile loru pastrandu-le, se le aplice! dupa recerintiele tempului, dandu-i potere sucescinte ca acele se fie d'in di in di mai insemnate, si ca semnele loru de vietia se escedie asémene cu ale altor'a, trebuescu se i-se asigure asiedimentulu cu poteri nerestornabili, dreptu ace'a mai vertosu de la corporatiunile anumite cu tóta increderea asceptamu, ca luandu-si mai buna dreptiune se urme procedur'a progresulu si se corespunda mai altfelu, la ce e chiamata si incredintiata de catu ca pana acumu, ca asié miscamintele se fie mai placute si inaintea on. públicu, carele se credeti, ca se interesedia de caus'a comuna.

Oradea-mare 4. jan. 1866.

Ioanu Fassie,
adv. públicu.

Satumare, 1. jan. 1866.

Scol'a elementare romana d'in Satumare.

Omnia fausta como . . . Prudent.

Candu ne aflamu amariti pana 'n sufletu de esorbitantiele si nelegiurile, care sa'u comisu cu ocastiunea alégeriloru de ablegati dietali in contr'a nostra faciarnicii aperiatori ai continuitatii de dreptu, dupa unu feliu de planu precalculatu si intr'unu modu sistematicu; — candu suntemu ingroziti, si cu totu dreptulu, de nerusinarea, in adeveru fara pareche in istoria constitutionalismulu, cari le areta si le desvolta batjocoritorii egalitatii si profanatorii fratietatii, sugrinatorii acestoru principie sacre, cari ei insi-si cu buze mincinoase le-au pronunciatu dar' in fapta anim'a loru este departe de ele, si in aplecatiune colucrarea loru togm'a contraria definitiunei adeveratulu intielesu si esigintieloru loru; — si candu, esacerbati fiindu de atâte ilegalitati indata ce prindemu la mana atare diurnalu ni-se, nalucescu, inca innainte de alu frundiari, cumca si acestu-a, ca si celelalte, va fi indusitu cu criminalitati de aceste indatinate, care demagogii le reducu la simpl'a numire de „escesuri constitutionali,“ pentru ca sé nu treca O. P. C. preste articulasiulu nostru — supunendu ca si acestu-a va fi contienendu inconvenintie preste inconvenintie — fara de a lua ce-va notitia despre cuprinsulu lui, am aflatu de lipsa a-i atrage atentiunea prin „Motto“ de mai susu.

Astronomulu, daca-i succede dupa multele combinatiuni si contemplatiuni a descoperi unu planetu pana atunci necunoscutu, alarmédia lumea larga, si noi retrasi in simplicitatea nostra-i damu totu dreptulu; bine ca noulu planetu, in comparatiune cu miriadele de trupuri ceresci, e numai unu picuru in marea profunda. Dar' noi, cari pe ceriulu natiunei romane n'amu descoperitu, ci — daca ne potemu asié esprime — amu creatu o stelutia lucitoria, am infintiatu o clase elementara noua, langa cele doua de pana acum, la scol'a romana gr. cat. d'in L. R. cetate Satumare, pentru ce sé nu facemu catu de pucina sfara in tiéra? La asta dara ne sentimu deplinu indreptatiti, si inca d'in doua cause, despre o parte adeca, credemu cumca prin publicarea acestui acuisitu nou, de mare importantia pentru noi, vomu suministra O. P. C. care se interesedia de progresulu nostru preste totu, si mai alesu de institutiunea scolara in spiritu natiunale, placut'a ocastiune de a se bucura impreuna cu noi de rezultatulu imbucuratoriulu staruintieloru nostre, si asié pe unu anumitu tempu va da uitarei neplacut'a impresiune, ce i-o voru fi facutu tristele urmari ale alégeriloru scandalose; éra despre alta parte ca indigtandu — pe scurtu — pasii cari i-am pus, procedur'a, ce am urmatu, si motivele, ce le amu intrebuintiatu in decursulu causei acestei-a de la inceputu pana in capetu, sé imbarbatamu si pe altii si se de-

sceptăm în ei zelul pentru sant'a cauza scolară, ca în interesul invetiamentului tote sê le misce și se nu sê abata de la propusul salutaru până candu-lu voru vedê incununatu cu rezultatul doritu, — sêu âdeca: sê le punem înainte spre imitare unu „Fac Simile.“

Încă sub absolutismul trecut am fostu conceputu ide'a, ne am fostu convinsu despre necesitatea organizării mai corespunditoare a scolei elementare parohiale de aici prin total'a deschilnire a fetțiilor scolare de câtra prunci și asiê prin aplicarea încă a unui-a invetiatoriu. Dar' precum în natura nu tota clim'a este aptă de a produce și nu tota partea anului de a coce fructe gustoase, asiê și în viet'i'a practica nu ori care tempu e acomodat spre a duce în efectu ce-va intentiune folositoare, ce-va scopu mai maretiu. A trebuitu dara se accepte ide'a noastră după alte tempuri mai binevenite, după alte impregiurări mai favorabile!

Cându am cugetatu a fi sositu tempulu oportunu de a esî în publicu cu ide'a de multu nutrită cu unu feliu de zelotipia o-am propusu îmbracatu în forma de proieptu și o-am susternutu Prêveneratului Ordenariatu diecesanu în anul 1863. decemvre 11. sub Nr. 265. cu aceea rogare: ca după ce în ambitulu parohiei acestei-a prunci apti de scola trecu preste 200, era invetiatori sunt numai doi, și asiê se sente lips'a încă de unu invetiatoriu, sê binevoiesca a pune pasii de lipsa la magistratul cetatienescu de aici pentru rezolvirea solutiunei pentru alu treilea invetiatoriu, — cu atât'a mai vertosu: câ cererea ast'a adornanda în interesul institutiunei populare nu se va potê refusa ne'mplinită. — Prêveneratulu Ordenariatu a aflatu cu cale a concretê subscrisului esoperarea solutiunei de sub întrebare în acelu-a-si anu sub Nr. 2702/491 d'în 22. decemvre.

Îndata ce am primitu acesta onorifica însărcinare, tîendu înainte ochiloru scopulu propusu, am început a cugetâ cu tota serioșitatea despre midilocel corespunditore, și până candu despre o parte visitandu, și conscriindu-mi credințiosii d'în casa în casa, mi-am pregătitu poporul la îmbrățișarea ideei mantuitoare cu tota caldur'a, despre alta parte dobandîndu bunavoint'a și favorulu barbatiloru cu influentia în pertraptarea și deciderea trebiloru comunale, mi-am ascuratu ôre-si cum previe rezultatul aseptatu.

În anul 1864. 14. sept. am convocat adunare besericésca generală, și am adusu înainte imperativ'a necesitate a înființării încă a unei clase elementare, și respectiv'e a esoperării solutiunei statornice pentru alu treilea invetiatoriu d'în cass'a civica d'în cause multu ponderose. . . . Credințiosii mei acum, ca și o armia disciplinată, m'au întielesu deplinu, și cu votu unanimu se aduse otarirea: a se rogâ magistratul ca sê se îndure a aplacida solutiune sistemisată pentru unu invetiatoriu încă la scol'a gr. cat. română de aici, . . . „câ-ci ast'a o poftesce respectulu Ecclesiei, — ast'a o pretinde înflorire institutiunei. . . .“

Rogamintea tramisă la magistratu e urmatorea: „Credințiosii besericeii gr. cat. de Satumare de unu tempu inoace, și mai alesu de la stramutarea Pretoriului comitatense s'au sporitu într'atât'a, câtu numerulu loru în prezentu suiê aproape la 2000. Urmarea naturală a acestei immultiri a fostu, ca sê creșca și numerulu prunciloru scolaru în proportiune corespunditoare; acum dara în ambitulu parohiei acestei-a se afla prunci de ambe sesele obligati a frecuentâ scol'a de tote dilele 247. și teneri asemine de ambe sesele detori a ambli la scol'a repetitiunale de Dominece și serbatori 226. precum arêta documentulu % estrasu genuine d'în conscriptiunea parohiei. Cu institutiunea tenerimei acestei numeroșe numai doi invetiatori se cupriindu, d'între cari unulu e și cantoru. Tenerimea scolară e împartită asiê câtu pruncii progresîști facu clas'a normală a doua, era pruncii, și pruncele — începatori facu clas'a primă normală. În ast'a d'în urma d'arendulu ambli cam la 80 de scolaru, și a uneri și preste 100. precum se vedê d'în catalogulu de sub // Impoporatiunea premare a clasei acestei-a a produsu acea tristă urmare: câtu pe langa totu zelulu și pe langa tota nesuint'a câtu de încordată a invetiatoriu, institutiunea n'are întregu rezultatulu aseptatu spre înapoiarea daunosă a culturai generale, a carei fundamentu e institutiunea populară bine organizată.

Asta impregiurare destul de tristă observandu-o superioritatea noastră besericésca, și acest'a împedecare voindu a o delatură d'în calea invetiamentului, cu tota sinceritatea a respunsu chiamării sale candu a proieptatu în adunarea besericésca tîenuta în 14. sept. a. c. cumca: „pentru ca institutiunea scolară sê aiba rezultatulu care cu totu dreptulu l'aseptăm de la ea ar fi de a se organizâ d'în clas'a I. două clase separate paralele, un'a âdeca numai pentru prunci și cealaltă numai pentru fete, și asiê ar fi de a se sistemisâ încă unu stal invetiatorescu. . . .“

Proieptulu acest'a, care asiê frumosu înpreuna interesele și înflorirea Ecclesiei cu postulatele tempului în care trăim, și totu odată cu înaintarea moralității primîndu-se de câtra adunare cu tota caldur'a, s'a decisu: sê se roge laudatulu magistratu: ca luandu

în consideratiune necesitatea înființării clasei separate pentru fetție, sê se îndure a aplacida solutiune sistemisată pentru unu invetiatoriu nou, d'în veniturile cetâtii destinate pentru spesele comunale, la a caror'a acoperire contribuiesce și poporul Ecclesiei acestei-a.

Deci subscrișii, în numele Ecclesiei gr. c. de Satumare ne rogâmu cu tota onorea, dar' totu odată cu deplina confidintia de laudat. Magistratu: ca luandu în demna consideratiune atâtu înflorirea Ecclesiei acestei-a, câtu și înaintarea invetiamentului, sê se îndure a rezolvî solutiunea permanentă, și asiê a sistemisâ încă o statiune de invetiatoriu la scol'a parohială de aici cu atâtu mai vertosu: câ-ci ordenatiunile mai înalte emanate în privint'a institutiunei scolare despre o parte aspru demanda separarea, unde numai se pote, a prunciloru de câtra fetție d'în respectulu moralității; până candu de alta parte desvatuiescu, ba chiaru cu tota serioșitatea oprescu împoporarea preste mesura a unei-a si-acei-a-si localități scolare d'în punctu de vedere alu sanetâtii. Cu tota onorea, etc. . . . Urmédia subscrierile 71.

Laudatulu magistratu luandu în justă consideratiune rogarea și motivele Ecclesiei, în siedint'a d'în 5. jan. 1865, su Nr. 5. a aplacidatu pentru noulu invetiatoriu aplicandu la scol'a ast'a solutiune anuală sistemisată de 315. f. v. a. și 8 stangini de lemne de focu. — Care marîmimoșă decisiune magistratuală s'a aprobatu și întaritu prin Consiliulu Locutiënintiei regesci d'în Bud'a sub datu 18. Aug. 1865. Nr. 60,439. În urmarea acestei-a laud. magistratu a decisu în Aug. 26. an. tr. su Nr. 1939. ca: solutiunea sê se începu cu 1. januaru 1866. — După tote aceste ar' fi potutu cine-va crede cumca amu ajunsu la scopu devingandu tote pèdecele; urmările inse au documentatu togma contrariulu! Câ-ci unii preocupati de nesce ideei estravagante în spiritulu loru celu pseudoprofeticu nu vedeau altu ce-va în pasii nostri, decâtu o reactiune temeraria decâtu nesce tendinție separatistice (!!) care până candu despre o parte potu sê paralisiedie nesuintiele sincere a patriotiloru zelosi, mai alesu a ruteniloru cu limb'a magiara, de a înființâ o Eparchia magiara de legea orientală (ohitî) despre alta parte potu sê facu unu servitiu, neprecalculaveru în urmările sale, panromanismulu! . . . care togm'a și pre aici se vede asi fi organizatu unu feliu de propaganda. — Deci pentru prevenirea reului amerintiatoriu nu lipsira a propune mai multe midiloce preservative corespunditoare spre luarea inspectiunei scolare d'în man'a și de sub tutoratulu besericeii, — alêgere a invetiatoriuului după o combinatiune circumspectă prin magistratul locale, eschiderea totală a individeloru d'în cleru de la ocuparea acestei statiuni, — prescrierea cârtiloru scolastice în limb'a patriei prin senatu, — etc. etc. Într'ace'a despre alta parte ni-se ivira alte pèdece de o natură și mai delicată! — Tote aceste a le amintî mai cu amenuntulu, a descrie luptele care le am avutu în contr'a loru, a produce argumentele de care ne am folositu în combăterea atentatiunei de a pasi cu picioru profane în Santuariulu institutiunei populare, . . . nu aflâmu a fi de lipsa cu asta ocașiune; dar' decum-va scolele române d'în Satumare voru avê candva istoria sa, precum ar' fi de doritu ca sê aiba fie care scola, aceste voru fi destinate a cuprinde câte-va pagine a ei, ca asiê sê devenim legitîmati celu putinu înainte posterității, pentru câ în prezentu încă sunt multi carii ne întielegu reu; era altii togm'a nu yreu a ne întielege de unde nu odată sn-temu siliti a ne tangui cu Ovid: „Rusticus hic ego sum, quia non intelligor ulli!“ Aceste dara acum numai pe scurtu atîngandu-le în parentese, câtra ele numai atât'a mai adăugemu: câ intrigele nu ne au venitu pe ne aseptate, scieamu âdeca d'în esperientia cumca totu pasulu ce lu pune romanulu spre înaintare îndata se restalmăcesce de câtra intriganti în diece forme diverse, îndata dâ de o multime de pèdece, prin urmare cu ce dreptu amu fi potutu noi asteptâ ca sê fimu crutiati?! Amu datu inse peptu cu tote, preveniendu aceea ce s'a si întemplat, cumca: „opinionum commenta delet dies. . .“

Într'aceste preveneratulu ordenariatu a publicatu concursu pentru asta statiune, și ne a tramisu candidatiunea în 21. Nov. 1865. su Nri ²⁷¹⁵⁻²⁷⁸⁷⁻²⁸⁸⁸/₅₇₇ și comunitatea besericésca în 3. dec. d'între trei candidati a alesu interimalu pe candidatul în loculu alu doilea dl. Ioane Pap teologu absolutu cu votu unanimu, care alêgere a dobanditu aprobarea preveneratului ordenariatu și alesulu s'a proviedutu cu decretu în 23. dec. 1865. Nr. ^{2997/1032}. Introducerea noulu invetiatoriu în oficiulu seu s'a facutu asta-di (1. jan. c. n.) cu tota solenitatea înainte scolariloru și a unui publicu numerosu. D'în faci'a tuturoru se poteau cetî sintiîmintele de bucuria și îndestulare cari lu cupriindu pe omu atunci, candu i se dâ rar'a norocire de a potê eschiamă cu poetulu: „Fru.tus adest operis, justissima causa laborum.“ Ovid.

Petru Branu
protopopu

NOUȚATI ESTERNE.

FRANCIA. D'în Parisu, 30 jan. se scrie: corpulu legelatîvu se ocupă asta-di și eri numai cu verificările alegeriloru, d'în cari mai restau doue. — Despre ablegatul Ollivier, a carui credintia în liberalismul imperatiei suferi o sguduire mare, se afirma câ ar fi pre calea reîtorcerei. Elu se apropia d'în ce în ce mai tare de punctulu de stare alu lui Thiers și acesta evolutiune înainte atâtu de departe, câtu între acesti doi ablegati se escara referintie personală. — În 27. jan. fu balu mare la soliea prusesca. Imperatulu eră închis și tacutu, totu-si fu surprinsu, candu la 1 ora sosit unu telegramu de la regele d'în Prussia, care însărcină pre solu ca în numele regelui Prusiei se prezenteze Imperatesei unu buchetu.

ANGLIA. Londonu, 29. jan. Despre deschiderea parlamentului pan'acum numai atât'a se scie, câ regin'a va fi de fatia, și câ în ceremoniele îndatenate pan'acum, se voru face ore cari modificatiuni. Cetî-va Maiest. Sa cuventulu de tron, intră-va în sala în ornatulu regescu, sêu i voru pune manteu'a regesca fielei ei, nu e determinatu încă. Membrii casei de diosuse voru adunâ joi la 1 faur. în sal'a de siedintie sê-si alega pre vorbitoriu, care fâra îndoieia va fi celu de pan'acum, Mr. Danison. După ace'a se voru începe îndata a se jurâ membrii, ce va durâ până luni, și marti va urmâ deschiderea solenă prin regin'a. Fiîndcâ toti membrii trebuie sê vie pentru depunerea juramentulu în capitale, siedintiele prime voru fi în totu casulu forte frecventate.

ITALIA. Florenti'a, 29 jan. În siedint'a casei deputatiloru s'au cetîtu proieptulu în privint'a desființării corporatiuniloru relegioșe (cinurilor). Fie-sce care membru d'în aceste corporatiuni va primî pensîune anuale amesurate vrestei sale. Mesele episcopali se voru reduce la 69. — Episcopiloru se va da lêfa de 24,000 franci celu multu, și de 12,000 fr. celu putienu (cam 5-10 mii de florini v. a.) — oșebite despusetiuni a le acestui proieptu regulédia întrebuintiarea averiloru ce au fostu a le corporatiuniloru desființate. — Despusetiuni particulari se propuseră pentru averile corporatiuniloru esîstetorie în Lombardia și Scilia.

POLONIA RUSESCA. Unu rescriptu imperatescu îndreptatu câtra locutiënintele Poloniei, ordeneza a se fundâ gimnasie și scole elementari pre sam'a teneriloru poloni, rusi, nemti și litvani. Limb'a rusesca și cea polonă precum și istori'a Rusiei și a Poloniei, se voru propune în tote scolele. Instruțiunea în religione se va încredintâ preutimei sectelorul. respectiv'e. Ordenatiunile acestui rescriptu sunt ferite de ori ce dîreptiune politîca. Rescriptulu dechiara, câ diferitele natiunalități a le regatulu Poloniei, se voru aplicâ contra vechiloru tendinție ultraistice a le Poloniloru.

VARIETATI.

* * * *Maiestatile L.* sosîra în Buda-Pesta, luni, 29. jan. pre la 3 ore d. a. primiti fiindu cu cea mai mare pompa. Ajungendu în palatiulu reg. Maiest. Sa Imperatulu rostî cuvintele: „Am venitu, în urm'a promisiunei Mele, cu Imperates'a ca sê pota fi și ea martora la acelu entusiasmu mare, care Mi-lu documenteaza Ungaria cu tota ocașiunea.“ Ser'a fura cetatile sorori iluminate în modulu celu mai splendidu. A c'oi'a di cercetara M. L. teatrulu natiunale, și în 31. jan. primira diversele deputatiuni.

* * * *Demonstratiune și contrademonstratiune.* Nu cu putiena întaritare se vorbesce prin Pest'a despre o întemplare referitoria la balulu domnisoritoru tîenutu în 19 a l. c. În cercurile cari cunoscu legile curtenirei se desceptâ âdeca ideea, de a invitâ suit'a Maiest. Sale și pentru aceea se si adresara câtra comitetu. Respunsulu acestui-a a fostu, câ militariloru nu le este permisu a luâ parte. Acesta fama se lati ca fulgerulu în cercurile acistocratiei, cari decisera unanimu, a nu luâ parte la balu, ceea cese si întemplâ. Damele de societatea mai înaltă cari se aflau în toaleta de balu, o lapedara, după ce se încunosciatiara despre acêta demonstratiune. D'între numerosii deputati, cari au fostu invitati, cea mai mare parte nu cercetara balulu. Chiar' asiê se întemplâ aci precumu dice evangeliulu: „se aduseră orbii și schiopii, pentru câ cei invitati nu venira.“ În orele d'în urma înainte de începerea balulu, spre a implê sâlile după cumu cerea trebuint'a, adunara rapede, totu ce potura affâ d'în elementulu civicu.

Proprietariu și editoriu: Sigismundu Pop.
Redactoru respunditori: Alesandru Romanu.